

Maqaalee Rabbii (Subhaanahu)-Kutaa 4.1

Description

Al-Hayy, Al-Qayyuum
Imaamu Ibn Al-Qayyim (rahimahullahu) akkana jedha: â€œJaalalli muka qalbii keessa jiruudha. Hiddi isaa jaallatamaaf of gadi qabuudha, jirmii isaa immoo Isa beekudha. Dameen isaa Isa sodaachudha. Baalli isaa immoo Isa saalfachuudha. Firiin isaa Isaaf ajajamuudha. Albuunni dhugaatii fi [soorata] isaaf taâ€™u immoo Isa yaadachuu fi faarsudha (zikriidha). Yeroma jaalalli wantoonni kanniin keessaa tokko dhabe, hirâ€™uu taâ€™a.[1]â€•

Jaallatamaan hundarra jaallatamu qabu Rabbii oltaâ€™eedha. Isa caalaa fi Isa waliin wanti jaallatamu hin jiru. Wanti tokko Isa caalaa ykn Isa waliin yoo jaallatame shirkii guddaa taâ€™a. Isaa gaditti wanti jaallatamu faarfamaa kan taâ€™u, Isaaf jedhanii yoo jaallataniidha. Akkuma jecha Ibn Al-Qayyim keessatti argine mukni jaalalaa qalbii keessatti guddatu hidda, jirma, damee, baalaa fi firii qaba. Jaalalli nuti Rabbii Oltaâ€™aaf qabnu kana hunda akka baafatuuf carraaqqi nurraa barbaadaa miti ree? Karaan hundarra gaariin kana galmaan itti gahan waaâ€™ee maqaalee fi sifaataa Isaa ilaalchise beekumsa qabaachudha. Kutaa darbe irraa itti fufuun maqaalee Rabbii subhaanahu wa taâ€™aalaa haa ilaallu:

A.Hiika Al-Hayy fi Al-Qayyuum

Akka lugaatti â€œAl-Hayyâ€• jechuun â€œJiraataaâ€• jechuudha. Jireenyi faallaa duâ€™aati. Jiraataan faallaa wanta duâ€™eeti. Rabbiin Jiraataa yeroo hundaa turaa taâ€™e, duâ€™aa fi badiinsi gonkumaa Isa hin qunnamneedha. Inni kana hundarraa qulqullaaâ€™e oltaâ€™e.

Xabariin tafsiir isaa keessatti ni jedha: â€œAl-Hayy (Jiraataan) Kan hin duunee fi hin banneedha. Isaa gaditti wantoonni akka gooftaatti ilaallamuun gabbaraman hundi ni duâ€™u, ni badu. Namoota irratti akkana jechuun falma: Kan hin bannee fi hin duune gaditti wanti baduu fi duâ€™uu gabbaramaa gabbaramuu taâ€™uu hin dandaâ€™u. Sababni isaas, Gabbaramaan [ykn Gooftaan] Kan yeroo hundaa turu gonkumaa hin duunee fi hin banneedha. Kunis Rabbii Isa malee haqaan gabbaramaan hin jirreedha.â€• (Jaamiâ€™u Al-Bayaan 3/109) (Wantoonni Rabbii gadi jiran hundi waan duâ€™aniif ykn badaniif gooftaa gabbaramu taâ€™uu hin dandaâ€™an. Rabbiin immoo yeroo hundaa jiraataa hin duunee fi hin bannee waan taâ€™eef Gooftaa haqaan gabbaramuudha.)

Hiika Al-Qayyuum
Maqaa al-Qayyuum jedhuuf hiika hayyoonni baayâ€™een kennan bakka lama jalatti guduunfuun ni dandaâ€™ama[2]:
1ffaaâ€“ Al-Qayyuum jechuun Ofiin dhaabbataa fi Of-Dandaâ€™aa homattu hin hajamne.
2ffaaâ€“ Al-Qayyuum jechuun uumamtoota hundaa Kan dhaabe. Kana jechuun uumamtoota hundaa kan argamsisee, dhaabu, jiraachisu fi eegu Rabbiidha. Uumamtoonni hundi Isatti hajamu. Isa malee gonkumaa of dandaâ€™ani dhaabbachuu fi jiraachu hin dandaâ€™an.

Ibn Al-Qayyim ni jedha: â€œAl-Qayyuum jechuun Ofiin Kan dhaabbate fi Isaan ala wantoota jiran hunda Kan dhaabudha.â€• (Sawaaâ€™iqu Al-Mursalati 4/1327,1329)

B.Sifaata Maqaaleen kunniin of keessatti qabatan

Maqaa Al-Hayy (Jiraataa) jedhu keessa sifata (amala) jireenyaatu jira. wanta tokkoon jiraataadha yoo jette, jireenya ni qabaa jechuudha. Akkuma qajeelfama buâ€™uura Asmaaâ€™a wa sifaata keessatti ilaalle, sifaanni Rabbii fi sifaanni uumamtootaa wal hin fakkaatan. Kanaafu, jireenyi Rabbii fi jireenya uumamtoota wal hin fakkaatan. Jireenyi Rabbii jireenya guutuu badiinsaan hin durfamnee fi yoomiyyuu duuti hin qunnamneedha. Hanqinni fi hirâ€™inni wayitu gonkumaa Isa hin tuqu. Gooftaan keenya kana hundarraa qulqullaaâ€™e oltaâ€™e. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:
ï´¾ ÙˆÙŽØªÙŽÙˆÙŽÙƒÙŽÙ‘Ù„Û¡ Ø¹ÙŽÙ„ÙŽÙ‰ Ù±Ù„Û¡ØÙŽÙŠÙ‘Ù Ù±Ù„ÙŽÙ‘Ø°Ù‰ Ù„ÙŽÙ‘ ÙŠÙŽÙ…ÙÙˆØªÙ Ù±ÙˆÙŽØ³ÙŽÙ‘Ø¨Ù‘Ù Ø¨ÙØÙŽÙ…Ù’Ø¯ÙÙ‡Ù Û¡Ø¯ÙŽÙ‘Ù‰Ù°Ø¨ÙÙ‡Ù Ø¨ÙØ°ÙÙ†ÙÙˆØ¨Ù Ø¹ÙØ¨ÙŽØ§Ø¯ÙÙ‡Ù Ø®ÙŽØ¨ÙÙŠØ±Ù‹Ø§ Ù¥Ù¨ ï´¿
â€œ[Yeroo hundaa] Jiraataa gonkumaa hin duune irratti hirkadhu. Faaruu Isaatiniis Isa [faarsii] qulqulleessi.â€• suuratu Al-Furqaan 25:58

Ibn Al-Qayyim ni jedha: â€œJireenyi Rabbii jireenya hundarra guutuu taatedha. Jireenya sifaataa (amaloota) gugguutuuf barbaachistudha. Gama kaminiyyuu faallaa ishii ni dhabamsiifti. Wanta jireenyan wal-qabatan keessaa tokko hojii filannoon hojjachuudha. Jiraataan hundi hojjataadha. Jiraataa irraa hojiin argamu guutummaa fi hirâ€™inna jireenya isaa irratti hundaaâ€™a. Kan jireenyi isaa hunda caalaa guutuu taate, akkasuma hojiin isaas hunda caalaa jabaa fi guutuu taâ€™a. Dandeettin isaas akkanuma. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu waan hundaa irratti Dandaâ€™aa taâ€™e, wanta fedhe hunda hojjata. (Rabbiin jireenyi Isaa gara hundaan guutuu waan taatef Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadha.)â€• Shafaaâ€™u Al-Aliili-1/187)

Al-Qayyuum dhimmoota lama agarsiisa:
1ffaaâ€“ Durummaan Rabbii guutuu taâ€™uu. Inni Of Dandaâ€™aa uumamtoota Isaa irraa Dureessa taâ€™eedha. Akkuma Kitaaba Isaa keessatti jedhe:

﴿۞ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلۡفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِۖ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ ١٥﴾

â€œYaa namoota! Isinumatu gara Rabbiitti hajamoodha. Rabbiin Isumatu Dureessa Faarfamaa dha.â€• Suuratu Faaxir 35:15 (Namoonni gara hundaan Rabbii oltaâ€™aatti hajamu. Gonkumaa Isarraa of dandaâ€™anii jiraachu hin dandaâ€™an. Uumama isaaniitiif Isatti hajamu. Osoo Inni isaan argamsiisu baate silaa hin argaman (hin uumaman). Humna fi kutaalee qaamaatiif Isatti hajamu. Osoo

Inni kutaalee qaama fi humna isaaniif kennu baatee silaa eessaa argatu? Soorataa fi qananii keessaa fi alaatiif Isatti hajamu. Osoo tola Isaatiin isaaniif laaffisuu baatee silaa soorataa fi qananii wayitu hin argatan. Rakkoo fi wanti jibban akka isaan irraa deebiâ€™uuf Isatti hajamu. Osoo Inni isaan irraa deebisuu fi rakkoo isaan irraa saaqu baate silaa rakkinni fi ulfaatinni isaan keessa jiran itti fufa.[3] Kanaafu, namoonni gara hundaan Isatti hajamu. Garuu Inni Dureessa Faarfamaadha.)

2ffaa-Dandeetti fi Tooâ€™annaan Isaa guutuu taâ€™uu- Inni Dandeetti Isaatin uumamtootaa hunda kan dhaabu fi jiraachisuudha. Uumamtoonni hundi gara Isaatti hajamu. Libsu ijaatiif Isarraa of dandaâ€™anii jiraachu hin dandaâ€™an. Arshiin, Kursiyyiin, samiwwan, dachiin, gaarreen, mukkeen, namoonni, beelladonni, bineensonni hundi isaanitu gara Rabbii oltaâ€™atti hajamu.[4] Qurâ€™aana keessatti ni jedha: â€œ**Dhugumatti, Rabbiin samii fi dachiin [bakka isaaniitii] akka hin deemne qaba. Osoo bakkaa deemanii Isa malee wanti tokkoyyuu isaan lamaan hin qabu. Dhugumatti, Inni Obsaa, Araaramaa taâ€™eera**.â€• Suuratu Faaxir 35:41, **â€œMallattoolee Isaa irraa samii fi dachiin ajaja Isaatiin dhaabbachuudha.**â€• Suuratu Ar-Ruum 30:25

Dhimmoota lamaan armaan olitti kaasne Ibn Al-Qayyim akkana jechuun guduunfa: Al-Qayyuum guutummaa durummaa Isaatii fi guutummaa Dandeetti Isaa of keessatti hammata. Sababni isaas, Inni Ofiin Kan dhaabbateedha, gama kaminiyyuu kan Isa dhaabutti gonkumaa hin hajamu. Kuni wantoota Isaan ala jiran hundarraa Dureessa fi Of dandaâ€™aa taâ€™uu Isaa irraayyi. (Kana jechuun gara hundaan Dureessaa fi Of Dandaâ€™aa waan taâ€™eef homattu hin hajamu.) Ammas, Inni wantoota Isaan ala jiran Kan dhaabudha. Wantoonni Isaan ala jiran yoo Inni isaan hin dhaabin dhaabbachuun isaaniif hin jiru. Kuni immoo guutummaa dandeetti fi Jabeenya Isaa irraayyi. (Kana jechuun Dandeetti fi jabeenya guutuu waan qabuuf uumamtoota hunda Kan dhaabu, jiraachisuu fi eegu Isa.)â€• (Bidaaâ€™u Al-Fawaaâ€™id 2/410)

Maqaaleen Rabbii gaggaariin Al-Hayy Al-Qayyuum irra naannaâ€™u

Wanta darbe irraa maqaaleen lamaan kunniin â€œAl-Hayy Al-Qayyuumâ€• hiika maqaalee gaggaarii hunda walitti kan qabaniidha. Isaan lamaan irra maqaaleen gaggaariin naannawu. Hiikni isaanii hundi gara isaan lamaanitti deebiâ€™a. Sifaanni Rabbii subhaanahu maqaalee kanniin lamaanitti deebiâ€™an waan taâ€™eef.

Maqaan â€œ**Al-Hayy (Jiraataa)**â€• jedhu- sifaata Zaataa walitti qaba. Sifaanni Zaata kanneen akka dhagahuu, arguu, harka, beekumsa fi kan kana fakkaatan. (Jiraataan beekumsa kan qabu, dhagahu, arguudha). Al-Qayyuum immoo sifaata hojiiwwanii (Al-Afâ€™aala) walitti qaba. Kanneen akka uumuu, razzaquu (sooru), qananiisu, jiraachisuu, ajjeesu fi kkf. (Hiika Al-Qayyuum keessaa tokko uumamtoota kan dhaabu waan taâ€™eef, Inni ni uuma, ni soora, ni qananiisa, ni jiraachisa, ni ajjeesa yeroo fedhetti lamuu ni kaasa.) Kanaafi, hayyoonni gariin maqaaleen lamaan kunniin maqaalee gurguddaa yoo Rabbiin ittiin kadhatame deebii itti deebisuudha jedhan.[5]

Hirribaa fi Mugaatiin hiika maqaalee armaan olii kanniin waan faallessaniif Rabbiif hin malan

Qurâ€™aana keessatti â€œ**Allaah, Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru, [Inni] Al-Hayy Al-Qayyuum. Mugaatis taâ€™e hirribni Isa hin qabu.**â€• (Suuratu Al-Baqarah 2:255)
Hiika sadaffaa Al-Qayyuum jalqabatti hin kaasne kaasun mee kutaa kana haa xumurru. â€œHiika **Al-Qayyuum** keessaa tokko **yeroo hundaa turaa hin banneedha**. Hiika kanatti sheykhul Islaama ibn Taymiyaan (rahimahullahu) akkana jechuun akeeke jira: Maqaan Al-Qayyuum jedhu hiika â€œInni kan

hin banne taâ€™uuâ€• of keessatti qabata. Guutummaa Isaa booda gonkumaa hirâ€™uu hin taâ€™u. Inni duraanis turaadha, ammaa fi gara fuunduraattis turuu itti fufa, abadii azalii sifaata guutuudhaan kan ibsamuudha. (Azalii jechuun jalqabaa fi dhuma kan hin qabnee yeroo hundaa jiraataa kan taâ€™e.) Osoo hirâ€™inni itti hin argamin ykn osoo hin jijjiramin Inni yeroo hundaa turaadha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Al-Qayyuum. Kanaafi, haala guutuu taâ€™een Al-Qayyuum taâ€™uu irraa kan kaâ€™e hin badu, hirribni fi mugaatin isa hin qaban. Hirribaa fi mugaati keessa badiinsa hiika Al-Qayyuum faallessutu jira. Jireenyi, beekumsi fi dandeettin guutuun hirribaa fi muguu keessatti waan hirâ€™ataniif. Nama hin rafne waliin wal bira yommuu qabamu namni rafe hanqinni beekumsaa, dandeetti, dhagahuu, arguu, dubbachuu fi kan biroo isa qunnama. Kanaafi, hirribni obboleessa duâ€™aati jedhama.[6]â€• Namni rafee akka nama duâ€™eeti. Hanga hirribaa dammaqutti wanta naannawa isaatti raawwatamu hin beeku, hin argu, hin dhagahu, hojii biroo hojjachuu hin dandaâ€™u. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota hundaa halkanii guyyaa kan dhaabu, jiraachisu, tooâ€™atu, eegu, qindeessu waan taâ€™eef gonkumaa hin rafu, hin mugu.

Guduunfaa
â˜›**Al-Hayy** jechuun **Jiraataa** jechuudha. Rabbiin subhaanahu Al-Hayy (Jiraataa) gonkumaa hin duunee fi hin banneedha.
â˜›**Al-Qayyuum** jechuun Of Dandaâ€™aa homattu hin hajamne, wantoota hundaa kan dhaabu, jiraachisu fi eegudha. Akkasumas, Al-Qayyuum jechuun yeroo hundaa turaa gonkuma hin banneedha.
â˜›Maqaan Al-Hayy (Jiraataa) jedhu Rabbiin jireenyaa guutuu hanqinna wayitu hin qabne akka qabu agarsiisa.
â˜›Maqaan Al-Qayyuum jedhu immoo waa lama agarsiisa: **1ffaa**-Rabbiin gara hundaan dureessaa fi of dandaâ€™aa taâ€™uu. **2ffaa**-Dandeettin, jabeenyi fi tooâ€™annaan Rabbii guutuu taâ€™uu.
â˜›Hirribni fi mugaatin amaloota armaan olii waan faalleessaniif Rabbii oltaâ€™aaf hin malan.
Subhaanahu wa taâ€™aalaa=Inni Qulqullaaâ€™e oltaâ€™e

Kitaabban wabii
[1] Rawdatul Muhibbiin 554
[2] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Faatiha wa Baqarah-3/251 ibn Usyemiin, Fatawa Ibn Baaz
[3] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 806-807
[4] Fiqhu Al-Asmaaâ€™il Husnaaâ€“ fuula 88, Abdurazzaaq bin AbdulMuhsin Badri
[5] Madda olii
[6] Walillahi asmaaâ€™ul Husnaa fadâ€™uuhu bihaaâ€“ lakk. 7 fi 8, AbdulAziz bin Naasir Jaliil

Date Created
September 5, 2019
Author
admin